

לקיחת תרופות בשבת וביו"ט - שיעור 272

I. אם מותר לבלוע סמי רפואות כמו Viagra כדי שיכול לקיים עונה של ת"ח בשבת וביו"ט

(א) עיין בכתובות (ס"ג:) ורש"י (ס) דעונה של תלמיד חכם משבת לשבת ומביא שם שאחד מן החכמים נענש ע"ז והרמב"ם (ל - י"ד) כתב דתשמיש המטה מתענוגי שבת הוא וכ"כ השו"ע (ר"פ - ה) ועיין בשו"ע (אה"ע ט"ו - ו) דחייב אדם לבעול בכל עונה עד שיקיים המצוה ועיין בט"ז (ק"ח - ל"ז) דהכהנים הפורשים מנשותיהם ביו"ט לפי שאינם רוצים לישא כפיהם בטומאת קרי טעות הוא ובשעת הדחק ישאו כפיהם בלי טבילה אבל לא לבטל מצות עונה וכ"כ המג"א (סק"ע) שאין נשיאת כפים ביו"ט שחל להיות בשבת לפי שלא רצו הכהנים לבטל מצות עונה דליל שבת האמורה בתורה (עיין במחצהש"ק) מ"מ צ"ע אם יכול לעשות איסור דרבנן כמו לקיחת רפואות לקיים מצוה זו שצריך דוקא שבות דשבות במקום מצוה (ט"ז - ה) ועיין לקמן

(ב) עיין באבני נזר (שכ"ה) בילד הנולד ברגל עקום והתיר לדחות המילה בזמנו כדי שלא ישאר הילד בעל מום א"כ אולי יש להתיר איסור של רפואות במקום סכנת אבר ההולדה לאשה ולאיש אמנם שאני Viagra שיכול לקחתו בשאר ימים

(ג) בעל שאינו יכול להוליד ורפואתו לאכול איסור דם פסק החלקת יעקב (ז - ו) דמותר אם אוכל שלא כדרכו משמע אפילו אם אינו ליל טבילתה דעונה ליל שבת סגי וכן פסק באשה שצריכה לקיחת סממני רפואה בשבת להולידה (ג - כ"ג) והטעם משום דנחשב סכנת אבר ההולדה כי האבר מקולקל ומת ולכן מותר לעשות איסור דרבנן בידיים לסכנת אבר (שכ"ח - י"ז) ודומה ממש לעין שמרדה (ט"ז כ"ח:) וכ"כ החיי אדם (ס"ט - י"ג) דבסכנת אבר אף בלא חולי כלל מותר באיסור דרבנן דאיסור דשחיקת סממנים שבות קל דטעם הגזירה כבר בטלה וגם יש מצות עונה דליל שבת

(ד) אשה שעדיין לא זכה לבנים יכולה למדוד מעלים החום כמד חום כדי לקבוע איזה יום היא ראויה להזריע דהמד חום פועל מאליו והיא רק מקריבה לגופה (ציץ אליעזר י"ג - מ"ד - ה) ואפשר ה"ה כנ"ד שהוא שבות קל וע"ע באג"מ (ה - ק"ח) דמדידת החום רק חומרא בעלמא

(ה) הסובל ממחלת לב (אנגינה) מותר לו ליטול תרופה של ניטרוגליצרין לצורך קיום המצות עונה אם חל ליל טבילתה בשבת (מנחת יצחק ה - ק"ח) ולא דמי למה שכתב השו"ע (ט"ו - ה) דאסור לעשות מחיצה בפני הנר כדי שישמש מטתו ואיסורו משום אוהל דרבנן דמ"מ ע"י נכרי הוי שבות דשבות (חיי אדם מ"ג - ז) ולכן לפי דעת הרדב"ז (ג - תר"מ) דגזירת שחיקת סממנים קיל יותר מאמירה לנכרי יש להתיר לקיחת סממנים ועיין בציץ אליעזר (ח - ט"ו - ט"ו - י"ד) דלאו דוקא בליל טבילתה ועיין בקצות השלחן (קל"ד - הערה ז)

(ו) ועיין בשו"ת באר משה (ה - ל"ג - ח) בענין לבלוע כדורים שתתעברה או שלא תתעברה דמותר דאין כאן שום מחלה ודינה כבריאה ואין לנו להוסיף על גזירת חז"ל שכבר בטלה ואפילו אין ליל טבילתה

(ז) ולי נראה שיש עוד טעמים להתיר (י) משום שלום בית (ב) משום כבוד הבריות

(ח) רב מנשה קליין אמר לי שיכול לקחת הפיל קודם שקיעה או אפילו בה"ש ואחר כך הולך להתפלל ולשוב הביתה ולעשות קידוש ואח"כ תשמיש וזה בערך שעה אחר בליעת הכדור ובדיעבד מותר בכל אופן

(ט) שמעתי מרב דוד פיינשטיין שאין הוא אלא ברי גמור ואין זה תרופה בכלל ומותר

II. הרוצה ליטול כדורים להפיג השינה - עיין בשש"כ (ל"ד - הערה פ"ג) שנוטה להקל דלא חשיב רפואה רק למי שיש לו צער הגוף או שמרגיש חולשה וכ"כ הבאר משה (ס) וכ"כ האור לציון (ז - ל"ז) שבריא מותר לקחת תרופות לאיזה תכלית שירצה יש חולקין (ציץ אליעזר ח - ט"ו - ט"ו - י"ד) ולכאורה לקיים מצות ת"ת ופ"ר יש להקל

III. יש מחלוקת אם בריא גמור אסור לקחת רפואות ועיין בשו"ע (שכ"ח - ל"ז) דמי שאין לו שום מיחוש מותר לקחת תרופות בשבת ובמג"א (ס"ק מ"ג) כתב דאפילו בבריא אסור. והאג"מ (ג - ז') כתב שכוונת המג"א לאסור הוא בבריא החלש בטבעו דע"י הרפואות עושה חיזוק לגופו אבל בבריא גמור אין לאסור. ולכן מותר לאנשים בריאים

לקחת Vitamins. ורק לחלש בטבעו יש לאסור. ויש אוסרים משום שהוא עשוי לרפואה אף לאנשים בריאים (שו"ת משנה הלכות ז - ח"א) וזה כהמחצית השקל אליבא דמג"א ולא כהאג"מ. ועיין בברית עולם מלאכת רפואה (ל"ח) דלמעוברות ולמיניקות ולילדים קטנים יכול להקל ועיין בשש"כ (ח - ל"ד - פ"ה) בשם הגרשז"א דאם לוקח אותם כתחליף למיני מזון אז חשוב כמאכל בריאים ומותר אבל חיזוק מזגו אסור ועיין שיעור 126 שיש עוד כמה סניפים להקל לבריא ואפילו למקצת חולי.

IV. מותר לאכול מאכל בריאים שעשוי לרפואותן דלא מוכחא מילתא דלרפואה עביד לכן מותר להחש בגרונו למצוץ סוכריות רגילות (sucking candy) ולא המכילות כל סם רפואה. וכן לשתות טיי חם או יין שרף לגרונו (שכ"ח - ל"ג שש"כ ל"ד - ד) וצ"ע אם מותר לומר תן לו טיי חם שחש גרונו עיין מ"ב (ר"ג - סק"ג) ויש מתירים לקחת Aspirin אף למי שיש מיחוש בעלמא כיון שהיום הוא מאכל בריאים דהרבה בני אדם בולעים אותו כדי למנוע מחלות לב. (שו"ת בארמשה ח - ל"ג) ובצירוף אלו הסוכרים דבזמן הזה בטלה גזירת שחיקת סממנים. ויש מחמירים כיון שעיקרם נעשו לרפואה ומותר רק לחולה שאין בו סכנה או אם קיימת אצלו נטיה שיגבר הכאב ויחלה כחולה שאין בו סכנה (עיין רמב"ם שנת כ"ג - ז ושו"ת מנחת יצחק ג - ל"ה)

V. דעת המתירים בלקיחת תרופות ביום טוב ראשון - עיין במג"א (תקל"ג - סק"ג) שמביא מתוספתא דמותר לשתות דבר שהוא משום רפואה בחול המועד משמע דביו"ט אסור לשתות וקשה הלשון "משמע" דזה הלכה מפורשת דאסור עיין בשו"ע (תל"ו - ג) דמותר רק ביום טוב שני וכן פסק המ"ב (תקל"ג - סק"ה) דאסור לשתות דבר שהוא משום רפואה אטו שחיקת סממנים (מג"ח ופמ"ג) ביום טוב ראשון. ולכן אפשר לומר דהשו"ע (תל"ו - ג) מיירי בעשיית התרופות ע"י מלאכת דרבנן כמו כחול לעינים אבל על אכילת או שתיית תרופה ביו"ט אשר אינה כרוכה בשום מלאכה דאורייתא או דרבנן ואיסורה משום שחיקת סממנים לא פירש מה דינו ולכן המג"א כתב דמשמע מהשו"ע (תקל"ג) דאסור. ועיין בשו"ת אבני נזר (ש"ד - ושא"ה) שהסכים להשפת אמת דהתוספתא מיירי ברפואות שמזיק לאדם ורק אחר כמה ימים מתגלה תועלתן אבל סתם תרופה מותר לקחתן ביו"ט והאבני נזר אסר משום גזירה יום טוב אטו שבת ועיין בירושלמי (פרק י"ז דשנת הלכה ז' סוף וזקנן העדה) דמוכח להקל שאמרו שם מהו לגבל הקילור (eye medicine) ביום טוב ומכאן דרק משום הגיבול אסור אבל לא אסר לו השימוש בקילור שהוא לרפואה

VI. ועוד סניפים להתיר בעניני רפואות

(א) **עיין בשו"ת הרדב"ז** (ג - סימן חלף ס"ה) דהא דאסרו חז"ל לעשות רפואה משום שחיקת סממנים משום שהוא שבות קל יותר מאמירה לעכו"ם ואפילו מאמירה לעכו"ם בשבות דרבנן. וזה לא הובא באג"מ בשום מקום

(ב) **עיין בקצות השלחן** (סימן קל"ד - ס"ק ז' 2) דאיסור רפואה משום גזירת שחיקת סממנים קיל טפי בזמננו כיון שעכשיו אין בקיאתן בשחיקת סממנים והרפואות נעשות ע"י הרוקחים והרי זה דומה למש"כ התוס' (צ"ה ל' ד"ה "תן חין מטפחין") ויש לעשות סניף מסברא זו כגון היכא דנחלקו הפוסקים או שספק אם כל גופו נחלש יש לצרף הקצות השלחן וסברתו להיתרא. וזה לא הובא באג"מ בשום מקום

(ג) **ועיין בשו"ת באר משה** (ד - ל"ח ול"ג) דהדרך הנכון הוא שישחוק הכדורים מע"ש ויערבם עם צוקער ויבלעם כן מעורבים יחד ועוד הביא ממהרש"ק בספר החיים (שכ"ח) דאם האדם כבר נהוג ברפואות בסם זה בחול אז שרי לו גם בשבת ועיין עוד באג"מ (ג - ל"ג) שלא סבר כן ועוד כתב בספר החיים שסם הנעשה ע"י בישול לא גזרו משום שחיקת סממנים. וזה לא הובא באג"מ בשום מקום

(ד) **ועיין במנחת שבת** (ט - ח"ט) שהביא המהרש"ק להלכה וז"ל אם מצטער הרבה יש היתר אם התחיל בחול אף שהוא בלא בישול או שהוא דרך בישול ולא התחיל בחול וביום טוב ראשון מותר בהתחיל בחול אפילו שלא במצטער הרבה ובמצטער הרבה מותר ביום טוב אף שלא התחיל בחול וזה ביום טוב ראשון וביום טוב שני אין איסור רפואות חוץ מראש השנה דדינו כיום אריכתא (שו"ע תל"ו - ג)